

Źródła filozofii europejskiej

Sprawozdanie z LIX Tygodnia Filozoficznego

W dniach 3–7 kwietnia 2017 r. w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II odbył się kolejny, już LIX, Tydzień Filozoficzny, zapoczątkowany Mszą Świętą w intencji zmarłych Profesorów Wydziału Filozofii. Tym razem, w nawiązaniu do wprowadzonego przez Karla Jaspersa rozróżnienia między historycznymi początkami filozofii a jej źródłami, Tydzień poświęcony był źródłom filozofii europejskiej. W następne dni dyskutowano nad kolejnymi źródłami: I Wstrząsem egzystencjalnym, II Wątpieniem, III Zdumieniem oraz IV Wiarą filozoficzną. Od poniedziałku do środy swoje wystąpienia prezentowali wykładowcy z różnych ośrodków naukowych w Polsce i za granicą, m.in. z Baylor University, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Uniwersytetu Szczecińskiego, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Wrocławskiego. Czwartek był dniem konferencji studenckiej, piątek – wydarzeń towarzyszących: seminarium Lubelskiego Oddziału PTF (*Światy możliwe i inne przedmioty nieistniejące*) oraz spotkania nauczycieli filozofii i etyki (*Filozofia i etyka w zreformowanej szkole*). We wtorek i w środę posiedzeniem plenarnym także towarzyszyły inne wydarzenia: dyskusja *Dydaktyka filozofii: metafizyka* – ks. prof. Andrzej Maryniarczyk (KUL), dr hab. Sebastian Kołodziejczyk (UJ), dr hab. Marek Piwowarczyk (KUL), dr Maciej Sendłak (UW); V Ogólnopolski Konkurs Logiczny czy seminarium na temat wiary filozoficznej (prof. dr hab. Mirosław Żelazny, UMK).

Pierwszego dnia (poniedziałek), jak już zaznaczono, refleksjonowano zagadnienie wstrząsu egzystencjalnego. Profesorowie Włodzimierz Galewicz (UJ), Agnieszka Kijewska (KUL), Ireneusz Ziemiński (USz) w sesji przedpołudniowej dociekali wartości życia w kontekście doświadczenia śmierci. Sesję popołudniową poświęcono *Milczeniu* Shusaku Endo oraz Martina Scorsese. Dr hab. Anna Głąb podjęła w tym kontekście problem dylematów moralnych i ukrytości Boga, natomiast dr Paweł Fortuna i Jerzy Pisarek perspektywy psychologicznej. Problematyka etyczna była kontynuowana przez s. prof. Barbarę Chyrowicz, dr Annę Krajewską i dr. Wojciecha Lewandowskiego w wykładzie

Traf moralny, czyli fart i niefart w moralności. Wydarzeniem dnia, może i całego Tygodnia, był wyrafinowany w argumentacjach dwugłos o przypadku w świecie profesorów Dariusza Łukasiewicza (UKW) i Jacka Wojtysiaka (KUL) na temat *Opatrzność czy Opaczność?*

Wtorkowe dyskusje upływały pod hasłem wątpienia. Dr hab. Przemysław Gut (KUL) w wykładzie *Czy wątpienie totalne stanowi niezbywalny składnik metody filozoficznej? O Kartezjuszu i jego przeciwnikach* podkreślał wartość wątpienia jako sposobu na oczyszczenie umysłu z fałszywych poglądów. Wskazywał na takie czynniki, jak: zawodność zmysłów, proporcjonalność racji wątpienia, status czynionych założeń itp. Umotywowane racjonalnie wątpienie uznał za istotny składnik metody filozoficznej. Wątek ten w kontekście codzienności kontynuował dr hab. Damian Leszczyński (UWr) w wykładzie *Codziennie wątpliwości a filozoficzny sceptycyzm*. Wątpienie codzienne, wskazywał, zachodzi w ramach schematu pojęciowego, natomiast filozoficzne ma charakter transcendentálny – zmierza w kierunku wspomnianego schematu, by wykryć go i zapytać o jego podstawę. Wyrazem tej postawy są klasyczne pytania: *Skąd o tym wiesz?* (o źródło poznania), *Czego dotyczy twoja wiedza?* (o przedmiot poznania?) oraz *Jak to uzasadnić?* (o prawomocność). Filozof chce bowiem zrekonstruować podstawowe kategorie, którymi się posługuje, oraz zbadać ich prawomocność. Zasadność stawiania takich pytań potwierdził wykładem *Koń jaki jest, każdy widzi, czyli o prawdziwości świata z perspektywy neuro(poznawczej)* prof. Piotr Francuz (KUL), który przedstawił szereg chorób zaburzających percepcję rzeczywistości (m.in. daltonizm, synestezja, padaczka skroniowa) oraz możliwości stymulacji zmysłów. Kolejny wykład również dotyczył styku codzienność–nauka. Prof. Arkadiusz Chrudzimski (USZ) w wykładzie *Obrazy świata z fenomenologicznego punktu widzenia* odróżnił potoczny obraz świata od naukowego, dość zróżnicowanego i reduktywnego, ukazując przy tym wkład Husserla w rozumienie tej problematyki, zwłaszcza w pojmowanie procesu konstytuowania się świata w umyśle człowieka. Ta problematyka, choć bardziej w kontekście samego języka, była także przedmiotem wykładu prof. Pawła Kawalca (KUL): *Rudolf Carnap – nowa konstytucja filozofii*. Prof. Piotr Gutowski wrócił natomiast do problematyki podjętej wcześniej przez Przemysława Guta i Damiana Leszczyńskiego. W wykładzie zatytułowanym *Pragmatyzm jako „via media” między sceptycyzmem a dogmatyzmem* przedstawił pragmatyzm jako filozofię umiaru, którą charakteryzuje m.in. zaufanie do władz poznawczych, przewaga przekonania nad wątpliwościami, odpieranie racji pozornych,

kwestionowanie tylko niektórych tez, poleganie na ocenie ekspertów, dystans do swej świadomości i swego poznania.

Środowe dyskusje toczyły się wokół dwu tematów: zdumienia i wiary filozoficznej. Pierwszy temat był przedmiotem sesji przedpołudniowej. Dr hab. Paweł Garbacz oraz dr hab. Marek Piwowarczyk z KUL rzeczywiście zdumieli swym wykładem zatytułowanym *Zagadka trwania i tożsamości*, w którym podjęli zagadkę Tezeusza w kluczu utraty i nabywania części oraz utraty i nabywania cech. Zaproponowali m.in. trzy możliwości jej rozwiązania: przez zmianę zasad filozoficznych, zasad tożsamości lub kategorii ontologicznych. Zdziwiła także prof. Joanna Odrowąż-Sypniewska (UW) w wykładzie *Nieostrość i dozwolona niezgoda*. Omawiając tzw. nieostre predykaty skalarne, uznała dopuszczalność tego, że gdy *A* sądzi, że *p*, a *B* sądzi że nie *p*, ani *A*, ani *B* nie popełniają błędu. Całość tej problematyki umieściła w kontekście różnych koncepcji nieostrości: semantycznej, epistemicznej i kontekstualnej. Później zdziwił dr Piotr Lipski (KUL), odkrywając kolejne rodzaje nieskończoności w wykładzie *Krótko o nieskończoności*, oraz ks. dr hab. Marcin Tkaczyk (KUL), dokonując rewizji teorii dotyczących przyszłości w doskonałym także retorycznie wykładzie *Czy można znać przyszłość?*

Sesja popołudniowa była poświęcona wierze filozoficznej. W dwugłosie *O przygodności, wolności i indywidualności* dr hab. Michał Paluch OP (Instytut Tomistyczny) porównywał elementy myśli św. Tomasa z Akwinu z rozstrzygnięciami bł. Dunska Szkota w zakresie źródeł przygodności (struktura bytu – Boska wola), wolności Boga i człowieka (Boska przyczynowość nie ogranicza ludzkiej wolności – wolności spotykają się w „teraz”) oraz indywidualizacji (przez materię – przez formę), natomiast dr Martyna Koszkało (UG) analizowała problem wolności, wskazując na wolę Boga jako źródło kontyngencji. Kolejny prelegent, prof. Kevin T. Dougherty (Baylor University), w wykładzie *The Aquinas-Locke model of faith*, dokonując rozróżnień pomiędzy takimi terminami, jak wiedza, wiara (naturalna i nadprzyrodzona), opinia, wątpliwość itp., zarysował różnice i podobieństwa pomiędzy modelami wiary obu filozofów. Z historii filozofii wiadomo, że takie racjonalne rozważanie problemów stało się przedmiotem krytyki ze strony Kierkegaarda. Przedstawił to w wykładzie *Kierkegaard i odrodzenie tradycji sokratycznej* dr Maksymilian Roszyk (KUL). Kierkegaard, zaznaczał, takie filozofowanie, zwłaszcza w etyce, uznawał za dyskusowanie abstrakcyjnych teorii, nie zaś szukanie prawdy, za pomieszanie teorii z praktyką, obiektywności z subiektywnością czy wewnętrzności z zewnętrżnością. Apel o uwzględnienie elementu

subiektywnego i indywidualnego wybrzmiał także w wykładzie prof. Mirosława Żelaznego (UMK) dotyczącego *Jaspersa i wiary filozoficznej*. Prelegent wskazał napięcie istniejące pomiędzy ogólnym opisem sytuacji a jej niepowtarzalnością.

Trzeci dzień Tygodnia Filozoficznego był ostatnim dniem plenarnych obrad, w czasie których dyskutowano nad źródłami filozofii europejskiej, przypomnijmy – nad wstrząsem egzystencjalnym, wątpliwością, zdumieniem i wiarą filozoficzną. W czwartek i piątek odbyły się wspomniane na początku wydarzenia towarzyszące.

Celem LIX Tygodnia Filozoficznego było przyjrzenie się formom, jakie źródła filozofii przyjmowały w dziełach filozofów różnych epok. Czy cel został osiągnięty? Przedsięwzięcie ogromne, realizacja trudna, wręcz niemożliwa do zrealizowana w stopniu zadowalającym. Organizatorzy, a są to przecież studenci, chcąc sprostać wyzwaniu, zadbali o różnorodność treści, form, wykładowców, a nawet miejsc realizacji poszczególnych projektów. Niewątpliwie należy docenić ich odwagę i podjęty wysiłek, tak w zakresie organizacji, jak i koncepcji sympozjum i oczywiście także trud Prelegentów. Nad doborem tematów i ich realizacją zawsze można dyskutować... Problematyka niewątpliwie została podjęta! Niech tradycja Tygodnia Filozoficznego nie ustaje, nadal gromadzi liczne audytorium (prawie niespotykane gdzie indziej), wciąż – a było tak od początku – wiąże się z codziennością i coraz szersze grono osób pobudza do myślenia!

Ks. Michał Adamczyk